

INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI
KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Abdieva Saltanat Patullaevna – *tayanch doktorant*

abdievasaltanat68@gmail.com

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА

Абдиева Салтанат Патуллаевна – *базовой докторант*

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

USING TECHNOLOGIES IN PREPARING FUTURE TEACHERS
FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES BASED ON AN INNOVATIVE APPROACH

Abdieva Saltanat Patullayevna – *doctoral student*

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz

Tayanch so'zlar: innovatsiya, pedagogik texnologiya, kasbiy kompetensiya, bo'lajak o'qituvchi, raqamli ta'lim, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv.

Rezyume. Maqolada innovatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash texnologiyalarini takomillashtirishning pedagogik jihatlarini tahlil qilingan. Oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash hamda raqamli ta'lim muhitini samarali tashkil etish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyati ochib berilgan. Ilmiy xulosalar asosida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Ключевые слова: инновация, педагогическая технология, профессиональная компетенция, будущий учитель, цифровое образование, интерактивные методы, компетентностный подход.

Резюме. В статье анализируются педагогические аспекты совершенствования технологий подготовки будущих учителей к профессиональной деятельности на основе инновационного подхода. Рассматриваются вопросы развития профессиональных компетенций будущих педагогов в высших учебных заведениях, применения инновационных образовательных технологий и эффективной организации цифровой образовательной среды. В исследовании раскрывается значимость современных педагогических технологий, интерактивных методов и компетентностного подхода. На основе научных выводов разработаны практические рекомендации по совершенствованию подготовки будущих учителей к профессиональной деятельности.

Key words: innovation, pedagogical technology, professional competence, future teacher, digital education, interactive methods, competency-based approach.

Summary. The article analyzes the pedagogical aspects of improving the technologies for preparing future teachers for their professional activities based on an innovative approach. It examines the development of professional competencies in future educators at higher education institutions, the application of innovative educational technologies, and the effective organization of a digital educational environment. The study highlights the significance of modern pedagogical technologies, interactive methods, and a competency-based approach. Based on the scientific findings, practical recommendations are proposed for improving the professional training of future teachers.

Kirish. Hozirgi globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy vazifalardan biri raqobatbardosh, ijodkor va innovatsion fikrlay oladigan pedagog kadrlarni tayyorlashdan iborat. Zamonaviy jamiyatda o'qituvchining kasbiy faoliyati faqat bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, balki ta'lim oluvchilarni mustaqil fikrlashga, muammolarni hal qilishga va innovatsion yondashuv asosida ishlashga yo'naltirishi talab etilmoqda. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-pedagogik faoliyatga samarali tayyorlash maqsadida ilmiy-pedagogik modullarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish, milliy malaka talablarini ishlab chiqish hamda ularni milliy ta'lim tizimining turli bosqichlari bilan integratsiyalash dolzarb vazifalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Shu bilan birga, pedagog kadrlarni zamonaviy talablar asosida tayyorlash, ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va ta'lim sifati samaradorligini oshirishga alohida ahamiyat berilmoqda.

Jumladan, 2017-2021-yillarda Harakatlar strategiyasi doirasida sifatli ta'lim xizmatlarini kengaytirish hamda

mehnat bozori ehtiyojlariga mos yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi. Mazkur islohotlar asosida uzluksiz ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonlarini modernizatsiya qilish va innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirishga keng imkoniyatlar yaratildi.

So'nggi yillarda mamlakatimizda ta'lim sohasini modernizatsiya qilish, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirish va innovatsion ta'lim muhitini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida kompetensiyaviy yondashuv, raqamli ta'lim muhiti, interfaol metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish dolzarb masalaga aylandi.

Asosiy qism. Innovatsion yondashuv – bu ta'lim jarayoniga yangi g'oya, metod, texnologiya va zamonaviy usullarni joriy etish orqali uning samaradorligini oshirishga qaratilgan pedagogik faoliyatdir. Innovatsion yondashuv o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi, faolligi va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik jarayonda innovatsion yondashuv interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar, muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat va zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etiladi. Bu yondashuv ta'lim sifatini oshirish hamda raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Bu bo'yicha olim M.J.Mirzayevning fikricha, "bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda innovatsion yondashuv, modulli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish pedagogik samaradorlikni oshiradi hamda talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantiradi" [1]. Bu esa pedagogik ta'lim jarayonini innovatsion asosda tashkil etish zarurligini ko'rsatadi. Olimning ushbu fikrida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion yondashuvning pedagogik ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Olimning ta'kidlashicha, ta'lim jarayonida modulli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish nafaqat bilimlarni samarali o'zlashtirishga, balki talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Mazkur yondashuv pedagogik ta'limning an'anaviy reproduktiv modelidan voz kechib, talabalarni mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va amaliy faoliyatga tayyorlashga yo'naltirilganligi bilan ahamiyatlidir.

Shuningdek, modulli texnologiyalar o'quv materiallarini tizimli va bosqichma-bosqich o'zlashtirish imkonini yaratadi. Bu esa talabalarning individual imkoniyatlari va kasbiy ehtiyojlarini hisobga olishga yordam beradi. Interfaol metodlar esa ta'lim jarayonida talabalar faolligini oshirib, ularda kommunikativ kompetensiya, jamoada ishlash va kreativ fikrlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu jihatdan qaralganda, innovatsion yondashuv pedagogik ta'lim samaradorligini oshiruvchi muhim didaktik vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagog olimi N.N.Azizxo'jayeva ta'kidlashicha, "pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini oldindan loyihalash, kutilayotgan natijani kafolatlash hamda talabalarning mustaqil va ijodiy fikrlash faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi" [2]. Shu nuqtayi nazardan, innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Biz o'rganayotgan muammo bo'yicha tadqiqot metodologiyasini ishlab chiqishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda mahalliy olimlarning ilmiy qarashlariga alohida tayanildi. Xususan, N.S.Turdiyeva innovatsion yondashuv bo'lajak o'qituvchilarda kreativ fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va pedagogik vaziyatlarni samarali hal etish kompetensiyalarini rivojlantirishini ta'kidlaydi [3]. Olimaning ushbu qarashlari innovatsion texnologiyalarning pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishdagi muhim didaktik vosita ekanligini ko'rsatadi. Chunki zamonaviy pedagog nafaqat nazariy bilimga ega bo'lishi, balki turli pedagogik muammolarga innovatsion yechim topa olishi ham talab etiladi. Shu jihatdan innovatsion yondashuv bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy moslashuvchanligini oshirish, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. D.Ko'makova esa mustaqil ta'limni bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion faoliyatga moslashuvi, axborot bilan ishlash malakasi va kasbiy o'sishini ta'minlovchi muhim omil sifatida

baholaydi [4]. Muallifning fikricha, mustaqil ta'lim jarayonida talabalar ilmiy izlanish olib borish, axborotlarni tahlil qilish va yangi pedagogik g'oyalarni ishlab chiqish kompetensiyalariga ega bo'ladilar. Bu esa bo'lajak pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligini oshirish bilan birga, ularning uzluksiz kasbiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Mazkur ilmiy qarashlar tadqiqotning metodologik asoslarini mustahkamlab, bo'lajak o'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlashning dolzarbligini ilmiy jihatdan asoslash imkonini berdi.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorgarligini sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa, raqamli ta'lim platformalari, interfaol metodlar va loyihaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish talabalarning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qildi.

Pedagogik tajriba jarayonida talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun "klaster", "aqliy hujum", "keys-stadi", "debat" va "muammoli ta'lim" texnologiyalari qo'llanildi. Natijada talabalarning ta'lim jarayonidagi faolligi ortdi, pedagogik muammolarni hal qilish qobiliyati shakllandi va kasbiy motivatsiyasi kuchaydi.

D.Qo'qonboyeva "bo'lajak pedagoglarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda nazariy bilim bilan amaliy tajriba uyg'unligi pedagogik mahoratning shakllanishiga xizmat qiladi", deb hisoblaydi [5]. Mazkur fikr bo'lajak pedagoglarni tayyorlash jarayonida nazariy bilim va amaliy faoliyatning o'zaro uzviy bog'liqligini ifodalaydi. Haqiqatan ham, pedagogik ta'lim jarayonida olingan nazariy bilimlar amaliy tajriba bilan mustahkamlangandagina samarali natija beradi. Ayniqsa, pedagogik amaliyot davomida talabalar ta'lim jarayonini tashkil etish, o'quvchilar bilan muloqot qilish va muammoli vaziyatlarga yechim topish ko'nikmalarini egallaydilar. Shu jihatdan nazariy bilim va amaliy tajribaning uyg'unligi bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahorati, kasbiy kompetensiyasi hamda innovatsion faoliyatga tayyorgarligini rivojlantiruvchi muhim omil hisoblanadi.

Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida kompetensiyaviy yondashuv muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Chunki kompetensiyaviy yondashuv talabalarning nafaqat nazariy bilimlarini egallashiga, balki ularni amaliyotda qo'llay olish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va muammolarga mustaqil yechim topish kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogdan faqat o'z fanini bilish emas, balki innovatsion fikrlash, kommunikativ qobiliyat, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish hamda kreativ yondashuv asosida dars jarayonini tashkil etish ham talab etiladi. Shu sababli kompetensiyaviy yondashuv bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini shakllantirishda muhim didaktik asos sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu yondashuv orqali talabalar pedagogik faoliyatga moslashadi, kasbiy mas'uliyat hissi shakllanadi va mustaqil kasbiy rivojlanishga tayyorlanadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish talabalarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularning faol ishtirokini ta'minlaydi.

Ayniqsa, “aqliy hujum”, “debat”, “klaster”, “FSMU”, “keys-stadi” kabi metodlar talabalarning mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Loyihaviy ta’lim texnologiyalari esa talabalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirib, ularni real pedagogik muammolar ustida ishlashga yo’naltiradi. Muammoli ta’lim jarayonida talabalar pedagogik vaziyatlarni tahlil qiladi, muammolarga turli nuqtai nazardan yondashadi va ilmiy asoslangan yechimlarni ishlab chiqishga o’rganadi. Shu jihatdan interfaol metodlar ta’lim jarayonini faollashtiruvchi, talabalarni ijodiy va erkin fikrlashga undovchi samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Bundan tashqari, interfaol metodlardan foydalanish talabalarda kommunikativ kompetensiya, jamoada ishlash ko’nikmasi va liderlik sifatlarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko’rsatadiki, innovatsion ta’lim muhitini shakllantirishda raqamli texnologiyalar muhim o’rin tutadi. Elektron ta’lim platformalari, virtual laboratoriyalar, masofaviy ta’lim tizimlari va multimediali resurslar ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar orqali ta’lim jarayonini individuallashtirish, talabalar bilimni tezkor nazorat qilish va interaktiv ta’lim muhitini yaratish imkoniyati kengaymoqda. Bugungi kunda Moodle, Google Classroom, Zoom kabi platformalardan foydalanish bo’lajak o’qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish

bilan birga, ularning mustaqil ta’lim olish imkoniyatlarini ham kengaytirmoqda. Shuningdek, multimediali vositalar yordamida tashkil etilgan dars mashg’ulotlari ta’lim oluvchilarning mavzuni chuqurroq o’zlashtirishiga, vizual va amaliy tafakkurining rivojlanishiga yordam beradi. Shu sababli raqamli texnologiyalarni pedagogik ta’lim jarayoniga keng joriy etish zamonaviy pedagoglarni tayyorlashning muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo’lmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, innovatsion yondashuv asosida bo’lajak o’qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash bugungi zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor yo’nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida innovatsion pedagogik texnologiyalar, raqamli ta’lim muhiti va kompetensiyaviy yondashuv bo’lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil ekanligi aniqlandi. Shuningdek, interfaol metodlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar talabalarning mustaqil fikrlashi, kreativ yondashuvi, kommunikativ qobiliyati hamda pedagogik muammolarni samarali hal etish ko’nikmalarini shakllantirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslandi. Tadqiqot natijalari pedagogik ta’lim jarayonini innovatsion asosda tashkil etish bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish, ularning zamonaviy ta’lim talablariga moslashuvchanligini ta’minlash va raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllanishida muhim ahamiyat kasb etishini ko’rsatdi.

Adabiyotlar

1. Mirzayev M.J. Innovatsion yondashuv asosida bo’lajak o’qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash. // Fergana Methodical School, 2025, №2, 60-66-b.
2. Azizxo’jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: O’zbekiston yozuvchilar uyushmasi, 2006.
3. Turdiyeva N.S. Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchisining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda innovatsion yondashuv. // Образование и инновационные исследования, 2024.
4. Ko’makova D. Bo’lajak o’qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlashda mustaqil ta’limning ahamiyati. // Modern Science and Research, 2024, №1.
5. Qo’qonboyeva D. Bo’lajak pedagoglarni kasbiy faoliyatga yo’naltirishning pedagogik asoslari. // Pedagogy and Psychology in the Modern World, 2024.